

יחסי ישראל-סין - שותפות כוללת בחדשנות

חגי שגריר

מבוא

ישראל וסין ציינו בשנת 2017 מלאת 25 שנים ליחסים הדיפלומטיים ביניהן. כינון היחסים התאפשר, בין היתר, בזכות שינויים גיאואסטרטגיים – התפרקות ברית-המועצות והגוש הקומוניסטי וכינוס ועידת השלום במדריד בנובמבר 1991. במהלך שבוע אחד בינואר 1992 כוננה ישראל יחסים עם סין ועם הודו.

אופיים של קשרי ישראל-סין עבר שינוי לאורך השנים. בהכללה, העשור הראשון של היחסים התמקד בקשר הדוק בין הממסדים הצבאיים ובמכירות של התעשיות הביטחוניות הישראליות (שהחלו כבר בשנות השמונים). העשור השני התמקד, לאור ירידת הרכיב הצבאי-ביטחוני בעקבות משבר ה'פלקון' וה'הארפי', בשיתוף פעולה חקלאי אינטנסיבי, שעמד גם בליבת העשייה של נציגויות ישראל בסין מיום כינון היחסים – הקמת מספר חוות הדגמה ישראליות בתחום גידולי חממות, מחקר וגידול זרעי ירקות ורפת הדגמה בבייג'ינג. סין הוגדרה כמדינת יעד לפעילות מש"ב – האגף לשיתוף פעולה בינלאומי במשרד החוץ – ובמסגרת זו התקיימו בסין ובישראל מאות קורסים להכשרה בחקלאות, יזמות, חינוך ובריאות, שזכו להערכה רבה בקרב ההנהגה בבייג'ינג ובפרובינציות השונות בסין. העשור השלישי של היחסים, שאנו נמצאים בעיצומו, מתאפיין בהידוק הקשרים הכלכליים ובשיתוף פעולה בתחום החדשנות.

בשנת 2018 מציינת סין ארבעה עשורים לרפורמות הכלכליות שיזם והתניע מנהיג סין דנג שיאו-פנג, שכללו גם את פתיחתה של סין לעולם ולמערב בפרט ואשר הובילו לצמיחה מהירה, עם ממוצע צמיחה שנתי דו-ספרתי כמעט, ולהפיכתה של סין לכלכלה השנייה בעולם.¹ עתה מתמקדת סין בצמיחה מתונה יותר, מה שמכונה "New Normal", והיא שמה דגש על חדשנות כמנוע הצמיחה על חשבון ייצור, יצוא והשקעות.

ואכן, כלכלת סין תתבסס בשנים הקרובות על פיתוח ומחקר מקומי, על תעשיות עתירות ידע, על שירותים ועל הגברת הצריכה המקומית. סיבה מרכזית לכך היא המחיר הסביבתי הכבד של הפיתוח המואץ, אך לא פחות חשובה היא שאיפתה של סין להתמודד על השווקים המובילים באירופה ובצפון אמריקה עם מוצרי דגל טכנולוגיים סיניים, כשווה בין שווים עם הכלכלות המפותחות. אסטרטגיה כלכלית זו באה לידי ביטוי הן בתוכנית החומש ה-13 לשנים 2016-2020 והן בדוח של קונגרס המפלגה הקומוניסטית ה-19, הקובע יעד לשנת 2035 שבה תהפוך סין ל"מנהיגה עולמית בחדשנות".

היבטים ביחסי סין-ישראל

סין מעריכה ומכירה בישראל כמוקד עולמי של טכנולוגיה, ורואה בה, על אף הפערים העצומים ביניהן בגודל האוכלוסייה והשטח, שותפה טבעית – כפי שאמר נשיא סין בפגישתו עם ראש ממשלת ישראל במארס האחרון, וצוטט בצי"נה דיילי יום לאחר הפגישה:

"ישראל מפורסמת בעולם כמדינה של חדשנות, בה בעת גם סין דוחפת ומקדמת פיתוח הנובע מחדשנות, כך שחדשנות הפכה למוקד משותף של שתי המדינות. היא גם בעדיפות לשיתוף פעולה בינינו."²

נשיא סין וראש הממשלה נתניהו הכריזו במהלך פגישתם על שדרוג יחסי שתי המדינות למעמד של שותפות כוללת בחדשנות (Innovative Comprehensive Partnership) – תוצר העבודה של משרד החוץ עם מקבילו הסיני בחודשים שקדמו לביקור (ההכרזה כוללת מסמך משותף בן ארבעה עמודים, הנגיש לציבור). במערכת הסינית יש משקל רב ומשמעות להגדרת יחסים עם מדינות ליבה ביחסי החוץ שלה. היא מהווה מעין הנחיית עבודה לדרגי העבודה – לתת עדיפות וקדימות לשיתוף הפעולה בחדשנות עם ישראל. שדרוג היחסים בין המדינות התאפשר, בין היתר, בעקבות הידוק הקשר והדיאלוג בין גורמים וגופים ממשלתיים, אינטרסים משלימים של נגישות לטכנולוגיות אזרחיות ישראליות אל מול נגישות לשוק הסיני, חיזוק הקשר האקדמי והמחקרי ועידוד תנועת אנשים משתי המדינות באמצעות פתיחת קווי תעופה ישירים והקלה בהליך קבלת האשרות.

ישנם שישה היבטים מרכזיים ביחסי ישראל-סין, המשקפים את שדרוג היחסים בין המדינות בעשור האחרון: הקמת ועידת החדשנות ישראל-סין; הידוק הדיאלוג הבין-ממשלתי; הקמת תוכנית מנהיגים צעירים; היבטים בסחר והשקעות; מעורבות ישראל ביוזמת 'דרך המשי החדשה' ובבנק האסייתי להשקעה בתשתיות; והסרת חסמי סחר. תת-הפרקים הבאים ירחיבו על כל היבט והיבט ויצגו את התהליכים, את חשיבותם ואת משמעותם עבור יחסי ישראל-סין.

א. ועידת החדשנות ישראל-סין

במאי 2014, ביוזמת משרד החוץ הישראלי ומשרד המדע והטכנולוגיה הסיני, חתמו ראש הממשלה נתניהו וסגנית ראש ממשלת סין ליו יאנדונג (Liu Yandong) על הקמת ועידת החדשנות ישראל-סין (Israel-China Joint Committee for Innovation Cooperation). מדובר במנגנון G2G המקיף כיום 14 משרדים וסוכנויות ממשלה מכל צד, אשר מקדמים שיתוף פעולה ביניהם בתחום החדשנות. משרד החוץ מוביל ומרכז את עבודת הוועדה בצד הישראלי מול משרד המדע והטכנולוגיה הסיני (MOST). ראש הממשלה בנימין נתניהו עומד בראש הוועידה כשר החוץ, יחד עם סגנית ראש ממשלת סין האחראית על מגוון התחומים והמשרדים הכלולים בוועידה. מפגש פסגה של הוועידה מתקיים מדי שנה, בישראל ובסין לסירוגין. עד היום התקיימו שלושה מפגשים, האחרון עד כתיבת שורות אלה היה במארכס 2017 בעת ביקור נתניהו בסין. למפגש זה התלוו לראש הממשלה שרי הכלכלה, המדע והטכנולוגיה, הגנת הסביבה והבריאות.

מה חשיבותה של ועידת החדשנות?

ישראל היא המדינה היחידה שיש לה מנגנון מסוג זה עם סין, ובדרג בכיר. היא מדגישה את ייחודיותה ואת נכסיותה של ישראל עבור סין. היא גם מאפשרת ודוחפת להידוק קשרי העבודה בין משרדי הממשלה של שתי המדינות וליתר הבנה של הצרכים, המטרות, היעדים, תחומי האחריות והרגולציה של כל צד. משרדים וגופי ממשלה המבינים ומעריכים את הפוטנציאל של עבודת הוועידה מנצלים זאת לקידום תוכניות עבודה ושיתוף פעולה בתחומיהם. אחדות מהתוכניות הללו חושפות ומשלבות יכולות וטכנולוגיות ישראליות, במטרה להנגיש את השוק הסיני עבור חברות ישראליות. להלן מספר דוגמאות של תחומי שיתוף פעולה בין הצדדים שנוצרו והורחבו בעקבות ועידה זו:

תחום האקדמיה – הקמת פורום 7+7 של שבע האוניברסיטאות המובילות בשתי המדינות, והכרה רשמית סינית באוניברסיטאות הישראליות החברות בפורום, החיונית למשיכת סטודנטים וחוקרים סינים. בשנה הקרובה תתרחב ההכרה למוסדות השכלה גבוהה נוספים בישראל. הוקמה תוכנית מקיפה ומשותפת של המועצה להשכלה גבוהה ומועצת המלגות הסינית להענקת מאות מלגות לתלמידי תואר ראשון, שני, פוסט-דוקטורט וקורסי קיץ בשתי המדינות. מעבר לכך הוקמה גם תוכנית מחקרים משותפת לקרן הלאומית למדעים (ISF) עם מקבילתה הסינית (NNSF), בהשקעה הדדית של עשרות מיליוני דולרים, ואכן התקיימו כבר למעלה מ-130 מחקרים משותפים במדע בסיסי ברמה הגבוהה ביותר. התוכנית תחודש לשלוש שנים נוספות ובדגש על מדעים מדויקים, מדעי החיים ורפואה.

שיתוף פעולה מקיף בין משרדי המדע והטכנולוגיה – הגדלה ניכרת של תמיכה במחקרים משותפים, ביניהם פרויקט דגל משותף שיוקצו לו 12 מיליון ש"ח מכל צד. כמו כן הוחלט על מיסוד מעבדות מחקר משותפות בסכום של שמונה מיליון ש"ח מכל צד. **בריאות** – משרד הבריאות מקדם עם מקבילו הסיני מספר פרויקטים ותוכניות הרצה (פיילוט) בנושאי בריאות דיגיטלית ו־big data, היערכות חירום וטל־רפואה. כן נחתמה ברית לשיתוף פעולה בין בתי חולים מישראל ומסין. מטרת הפרויקטים לשלב ולקדם טכנולוגיות בריאות ישראליות.

איכות הסביבה – בהמשך למפגש השרים בספטמבר 2017 בבייג'ינג התכנסה בירושלים בתחילת 2018 קבוצת עבודה של המשרדים. על הפרק עמדו שיתופי פעולה בתחומי המים, איכות האוויר וטיפול בפסולת מוצקה. במסגרת המפגש התקיימו סמינר מקצועי וסמינר עסקי. סגן שר הסביבה הסיני הזמין את גלית כהן, סמנכ"לית תכנון ומדיניות במשרד להגנת הסביבה, לשמש יועצת מיוחדת למועצה הסינית לשיתוף פעולה בינלאומי בנושאי סביבה ופיתוח. מדובר בנוף המסונף למשרד הסביבה שתפקידו ליעץ לממשלת סין בנושא אתגרי סביבה ופיתוח. גלית כהן השתתפה במפגש השנתי של המועצה שהשיק את תוכנית העבודה לשנים 2017-2021.

רשות החדשנות מקדמת עם שותף סיני הקמת מרכז השקעות ישראלי-סיני וירטואלי, שיושק במהלך 2018 כדי לתת מענה, מידע וכלים מקצועיים למשקיעים משתי המדינות. נוסף לכך מעניקה רשות החדשנות חסות לפארק חדשנות ישראלי-סיני בצ'אנגג'ו שבמחוז ג'יאנגסו. בפארק רשומות כיום כ-60 חברות ישראליות, בעיקר בתחום הציוד הרפואי. הפארק אמור לסייע לחברות הישראליות בתהליכי רישום מוצר, רגולציה וגישה לשוק הסיני. לקראת המפגש הבא של ועידת החדשנות מתקיימת פעילות להבטחת קיצור של תהליכי אישור המוצר והגנה על קניין רוחני (IP).

רשות הפטנטים במשרד המשפטים משתפת פעולה עם מקבילתה הסינית (SIPO) בחילופי מידע ובהכרה הדדית של תהליכי רישום פטנטים והגנה על קניין רוחני. **אגף מש"ב (שיתוף פעולה בינלאומי) במשרד החוץ** סיכם עם הרשות הסינית לחילופי מומחים בינלאומיים (SAFEA) על תוכניות הדרכה במימון סיני בארבעה תחומים: חקלאות, בריאות, חינוך ויזמות. התוכניות יכללו חשיפה וגישה לטכנולוגיות ישראליות בתחומים אלה.

מסגרת ועידת החדשנות מאפשרת ומחייבת עבודה מתואמת בין כל משרדי הממשלה בישראל. מתקיימים מפגשי הכנה וחילופי מידע לקראת כל מפגש שנתי של הוועדה, יש שקיפות מלאה בין כל המשרדים ואף ניתן ללמוד מניסיון מצטבר של משרד זה או אחר. לא פחות חשוב מכך, מסגרת הוועדה מהווה מנוף טוב יותר לקידום האינטרסים הישראליים (והסיניים), כאשר כל הנושאים והתחומים מונחים על השולחן.

קיום המפגש השנתי של ועידת החדשנות מבטיח ביקורי בכירים הדדיים בין ישראל לבין סין, ובמקביל תורם לקידום נושאים נוספים על סדר היום הדו-צדדי של שתי המדינות. כך למשל, ההכרזה על תחילת משא ומתן לאזור סחר חופשי (אס"ח) בין המדינות הושמעה במהלך המפגש השני של ועידת החדשנות במאוס 2016. בצמוד למפגש השלישי של הוועידה, במאוס 2017, נחתמו בין השאר גם ההסכם להבאת פועלי בניין מסין לישראל, החשוב לשוק הדיור הישראלי, ופרוטוקול החלב, שאמור לקדם יצוא מוצרי חלב מישראל לסין. כחלק מבניית האמון והרצון הטוב הכריזה סגנית ראש ממשלת סין על פתיחת 'מרכז תרבות סין' בישראל. לסין יותר מ-30 מרכזי תרבות בבירות המובילות בעולם. בנובמבר 2017 נחנך המרכז ברמת החייל, הראשון והיחיד עד כה במזרח התיכון.

ב. הידוק הדיאלוג הבין-ממשלתי

נוסף לוועידת החדשנות הוקם מנגנון G2G – כוח המשימה הכלכלי ישראל-סין. בראש הצד הישראלי עומד מנכ"ל משרד ראש הממשלה ובצד הסיני סגן יושב ראש ה-NDRC – הגוף הממשלתי המנחה ומתווה מדיניות כלכלית-חברתית לכל משרדי הממשלה. במהלך 2018 יתקיים המפגש השלישי של המנגנון, המקדם פרויקטים משותפים בין שתי המדינות. בעקבות ביקור שר החוץ הסיני בישראל בסוף 2014 שודרג הדיאלוג המדיני בין משרדי החוץ לרמת סגני שר חוץ. בנפרד מתקיימים שיח ודיאלוג קבוע בין משרדי החוץ במספר תחומים, שבהם עולים נושאים מרכזיים לכל צד. דיאלוגים קבועים מתקיימים גם בין משרדי הכלכלה ומשרדי המדע והטכנולוגיה של שתי המדינות.

ג. תוכנית מנהיגים צעירים

כחלק מהחלטת הממשלה לקידום הקשרים בין ישראל לסין יזם משרד החוץ תוכנית להבאת 1,000 מנהיגים סינים צעירים במהלך השנים הקרובות. התוכנית הנקראת Young Innovative Leadership Program. היא הושקה בתחילת 2016 ומארחת בישראל מנהיגים צעירים ממגוון מעגלים בסין: ממשל, מפלגה, פרובינציות, מכוני מחקר, תאגידים וחברות, אקדמיה ותקשורת. נציגויות ישראל במרחב הסיני – השגרירות בבייג'ינג והקונסוליות בשנגחאי, בגואנגג'ו ובצ'נגדו – איתרו גורמי מפתח, ארגונים ואנשים שזוהו כבעלי פוטנציאל לפתוח דלתות עבור מדינת ישראל או נציגיה בסין. בשנתיים האחרונות אירח משרד החוץ למעלה מ-50 משלחות ובסך הכול יותר מ-500 מנהיגים צעירים. תוכנית ביקור ייחודית נרקמת לכל משלחת בהתאם לתחומי העיסוק והעניין, ובתוספת רכיב של חדשנות ישראלית (start-up nation). התמורה לא תסולא בפז: היא מעניקה ערך מדיני, כלכלי, תקשורתי ואקדמי ומשמשת מכפיל כוח בולט.

מספר המחשות להשפעותיה של תוכנית זו:

חלק מהארגונים התרשמו מהביקור והעריכו את התוכנית, ובעקבותיה הציעו אירוח על בסיס הדדי למנהיגים ישראלים צעירים. כך למשל, בית הספר לממשל הסיני (CAG) בבייג'ינג, המכשיר את כל פקידי הממשל במשרדי הממשלה בבירה מדרגי ביניים ומעלה, אירח בשנה שעברה על חשבונו 25 צוערי ממשל ישראלים למשך שבועיים. בעקבות הביקור המוצלח מיסד ה-CAG את הקשר עם נציבות שירות המדינה, דרך הסכם המעגן את חילופי המשלחות ההדדיים בין הגופים על בסיס שנתי.

משלחות כלכליות עוררו עניין רב מצד המשתתפים הסינים בחברות ישראליות ובהשקעות בישראל. אותם ארגונים סיניים יוזמים כנסים וימי עיון על ישראל. כך למשל, משלחת של בוגרי אוניברסיטת בייג'ינג (Peking University; 北大) מהטובות בסין) מסיצ'ואן הציגה את מסקנותיה החיוביות מהביקור בישראל בפני כ-3,000 משתתפי כנס שנתי של בוגרי האוניברסיטה במערב סין.

בעקבות ביקור של משלחת מהמכס הסיני נוצרו עימם קשרים בין-אישיים טובים, שתרמו לתקשורת טובה יותר ולעבודה מהירה ויעילה. כתוצאה מכך חלה דחיפה ניכרת שהביאה בראשית נובמבר 2017 להשלמת הסכם AEO, שנועד לעזור ליצואנים ישראלים מובילים במערב מהיר במכס הסיני.

ביקורים של גורמי אקדמיה וועדות חינוך מהפרובינציות הסיניות הביאו להקצאת מלגות לסטודנטים ישראלים, חלקם הזמינו מרצים ישראלים כמרצים אורחים. University of Electronic Science and Technology – אחת המובילות בסין בתחום מדעי המחשב והנדסת אלקטרוניקה – פתחה 'מרכז ישראל' בתחומי האוניברסיטה. כחלק מההשקעה במדיה החברתית הסינית, שהיא בעלת משקל בעיצוב דעת הקהל, אירחה התוכנית חמש משלחות בלוגרים שיש להם מיליוני עוקבים. כל אחת מהמשלחות פתחה דף אונליין מיוחד שעקב אחר הביקור בארץ. הדף זכה למיליוני צפיות ולאלפי שיתופים ותגובות. זאת בנוסף על הכתבות המופיעות על המשלחות השונות.

ד. כלכלה, סחר והשקעות

סין היא שותפת הסחר השלישית בגודלה של ישראל, עם סחר הדדי שעמד על 9.8 מיליארד דולר ב-2017. המאזן נוטה בבירור לטובת סין עם 6.5 מיליארד דולר יצוא סיני לישראל, וכ-3.3 מיליארד דולר יצוא ישראלי לסין.³ על פי ניתוח ראשוני של נתוני 2017, היצוא לסין נשאר ככל הנראה באותה רמה. זאת אף על פי ששדרוג פס הייצור של מפעל 'אינטל' בקרית-גת ברבע האחרון של השנה הביא להפסקה זמנית של הייצור, ולפגיעה בנתוני היצוא לרוב מדינות אסיה.

במהלך 2016 הכריזו המדינות על פתיחת משא ומתן על אזור סחר חופשי ביניהן. התהליך שמוביל משרד הכלכלה מורכב ועשוי להימשך מספר שנים, אך צפוי אף הוא להביא לגידול חשוב בהיקף הסחר בין המדינות.

כמו כן, ישראל היא יעד מובהק להשקעות סיניות. דפוס ההשקעות מגוון – השקעות באמצעות קרנות הון-סיכון ישראליות או סיניות, השקעות ישירות, משקיעים פרטיים, חברות סיניות פרטיות וממשלתיות, רכישות ומיזוגים, השקעה והשתתפות במכרזי תשתיות. גם קרן ההשקעות הסינית הממשלתית CIC ביצעה מספר השקעות בארץ. הערכות שונות נשמעות באשר להיקף ההשקעות הסיניות (מסין ומהונג-קונג) בישראל, והן נעות בין 10 ל-20 אחוזים מסך ההשקעות הזרות בישראל – נתון המשתנה מדי שנה. ב-2017 חלה עצירת השקעות סיניות בעולם כדי להסדיר הפיקוח עליהן, והיא הסתכמה בכ-70 מיליארד דולר השקעות סיניות, לעומת כ-160 מיליארד דולר שיצאו מסין ב-2016. ב-2018 צפוי הנתון להתקרב שוב לרמה של 2016.

כדי להבין את היקף ההשקעות הסיניות בישראל, ניתן להשוותן להשקעה המצטברת הסינית ב-16 מדינות מרכז אירופה ומזרח אירופה, שעמך יש לסין מנגנון שיתוף פעולה המכונה '1 + 16'. על פי העיתון 'פייננשל טיימס' ומכון CSIS בושינגטון, ההשקעה הסינית בכל 16 המדינות האלה מאז 2012 מסתכמת בכ-15 מיליארד דולר⁴. זאת לעומת השקעה מצטברת של כ-16 מיליארד דולר בישראל, כולל השקעה בתשתיות (על סמך פרסומים גלויים. גם אם חלק קטן מהם לא מומש, הנתון הזה מרשים דיו). לבסוף, מספר חברות סיניות פתחו מרכזי מחקר ופיתוח בישראל, שמספרם צפוי לגדול בשנה הקרובה.

'דרך המשי החדשה' והבנק האסייתי להשקעה בתשתיות

חזון 'דרך המשי החדשה' של נשיא סין (BRI) לבניית תשתיות ופיתוח נתיבי סחר יבשתי וימי בין סין לאירופה צפוי להמשיך לתפוס מקום מרכזי ביעדים הלאומיים, כמו גם במדיניות החוץ הסינית. ישראל הצטרפה כמדינה מייסדת לבנק האסייתי להשקעה בתשתיות (AIIB), מתוך הנחה שחברותה בבנק תייצר הזדמנויות לחברות ישראליות להשתתף בפרויקטים של הבנק. במהלך 2018 אנו מתכוונים לייצר סדרת פעולות ודיאלוג הדוק עם כל הגורמים בסין העוסקים בסוגיה, כולל אירוע מרכזי בבייג'ינג, במטרה למסד עימם ערוץ שיתוף פעולה ולהביא לידי ביטוי את הטכנולוגיות הישראליות ביישום הפרויקטים השונים לאורך נתיבי דרך המשי החדשה, הן בסין והן במרכז אסיה ובדרום-מזרח אסיה.

בהקשר זה, הנוכחות הסינית בישראל בנושא התשתיות מורגשת בשנים האחרונות יותר ויותר. מספר מיזמי תשתית לאומיים כבר בוצעו בהצלחה על ידי חברות סיניות

(מנהרת הכרמל, מנהור מסילת עכו-כרמיאל), ואחרים ממשיכים להתבצע (מנהור הרכבת הקלה בתל-אביב, הנמל הפרטי באשדוד).

ה. הסרת חסמים

ננקטו מספר צעדים משמעותיים כדי למשוך תיירים ואנשי עסקים סינים לישראל. שני החסמים העיקריים – מחסור בטיסות ישירות, בעיקר של חברת תעופה סינית, והליך קבלת אשרה המצריך זמן וניירת לא מעטה – עברו שינוי מפליג בעקבות מאמץ מרוכז של משרדי החוץ, הפנים והתיירות.

ב-2015 נכנס לתוקפו הסכם שנחתם בין ישראל לסיין על פטור הדדי מאשרה לנושאי דרכונים דיפלומטיים ודרכוני שירות. בדרכוני השירות הסיניים מחזיקים, בין השאר, אלפי פקידי ממשל ברמת הפרובינציות, כך שהעבודה המדינית והכלכלית מול משרדי הממשל של הפרובינציות נעשתה נוחה וידידותית, וישראל הפכה ליעד אטרקטיבי יותר בראייתם. משרד החוץ יזם וקידם ב-2016 יחד עם משרד הפנים הסכם הדדי עם סיין לאשרה רב-פעמית ל-10 שנים לתיירים ולאנשי עסקים. לישראל יש הסכם כזה רק עם סיין. לסיין יש הסכם זהה רק עם ארצות-הברית וקנדה. בעיני התייר או איש העסקים הסיני מדובר בוויזה הטובה ביותר שהוא יכול לקבל. במקביל נעשו צעדים להקלה ולקיצור הליך קבלת האשרה. זאת ועוד, משרד התיירות קידם פטור מאגרה עבור אשרה לקבוצות תיירים מסיין.

בתחום הטיסות הישירות, שהיווה צוואר בקבוק לתנועת אנשים בין המדינות, נוספו בשנתיים האחרונות, בדחיפה משותפת של כל משרדי הממשלה ונציגויות ישראל במרחב הסיני, טיסות ישירות של חיינאן איירליינס מבייג'ינג ומשנחאי, וכן של קת'אי פאסיפיק מהונג-קונג. ב-2018 נפתח קו ישיר מצ'נגדו וצפוי להיפתח קו ישיר נוסף מגואנגג'ו. צעדים אלו הובילו לזינוק במספר הסינים הנכנסים לישראל, כ-105 אלף ב-2017. פתיחת שני קווי תעופה ישירים נוספים ומדיניות אשרות נוחה ודאי יעלו במידה ניכרת את המספר ב-2018.

הערות

- 1 סיין מוגדרת ככלכלה השנייה בעולם מבחינה נומינלית. במונחי כוח קנייה היא הפכה לכלכלה הראשונה בעולם כבר ב-2014.
- 2 "Israel is a world-renowned innovative country, and at the same time, China is also pushing forward innovation-driven development, so innovation has become the common focus of our two countries. It is also the priority for our cooperation", An Baijie, "Xi: Innovation is "Common Focus", *China Daily* March 22, 2017, http://www.chinadaily.com.cn/china/2017-03/22/content_28633164.htm
- 3 ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, יבוא ויצוא, לפי קבוצת סחורות – סיין, http://www.cbs.gov.il/www/ft_trade/d4t26.pdf
- 4 James Kynge and Michael Peel, "Brussels rattled as China reaches out to eastern Europe". *Financial Times*, November 27, 2017, <https://www.ft.com/content/16abbf2a-cf9b-11e7-9d8b-291a884dd8c6>